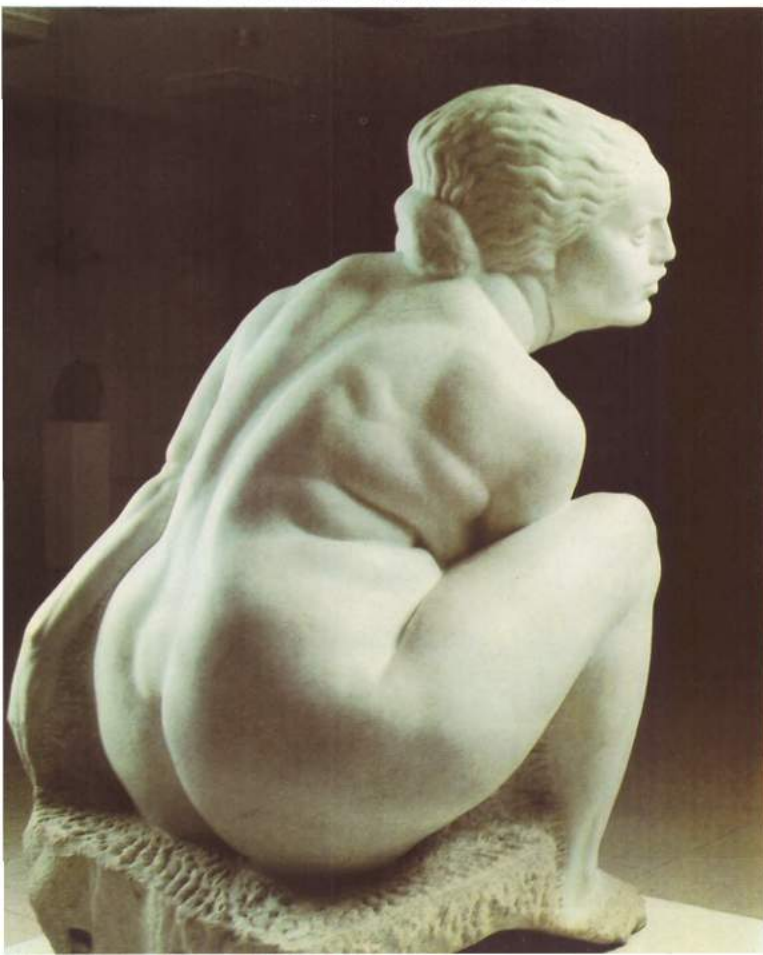

I. MEŠTROVIĆ, *Sjećanje*. Beograd, Narodni muzej

I. MEŠTROVIĆ, *Udovica*. Beograd, Muzej savremene umetnosti

čulnosti (*Psihe*, 1927; *Ženski akt*, 1928). Dvadesetih godina M. također u nizu velikih javnih spomenika (*Marulić*, *Strossmayer*, *Grgur Ninski*, *Indijanci*) potpuno razvija svoje shvaćanje spomenika kao snažnoga plastičnoga znaka s naglašenim i čitljivim obrisom.

Narednih desetak godina osjeća se stagnacija u njegovim kiparskim ostvarenjima, unatoč nesmanjenoj aktivnosti u kojoj određeno mjesto zauzimaju i graditeljski projekti (*Dom likovnih umjetnosti* u Zagrebu, 1938) te kiparsko-graditeljski (*Spomenik neznanom junaku na Avali*, 1938). Ipak, na kraju toga razdoblja s *Adamom* i *Evom* (1941) i *Majkom* s *djetetom* (1942) M. čistim plastičnim instinktom uspijeva osloboditi iz drva golemu i zbijenu snagu svojih likova.

U svibnju 1942. odlazi u Rim, odatle u Švicarsku (1943) i napokon u Sjedinjene Američke Države (1947). Poslije 1945. nastalo je još nekoliko njegovih važnijih radova, među kojima *Job*, *Atlantida* i *Perzeфона* (1946). Potkraj života u SAD se posvećuje pedagoškom radu: najprije u Syracuse, potom u South Bendu. U razmjerno mnogobrojnim radovima iz toga razdoblja prevladavaju biblijske teme i portreti.

Ličnost angažirana u javnome i političkome životu svojega vremena, povremeno graditelj a potkraj života pisac i slikar, M. se najsnažnije i cjelovitije izrazio u kiparstvu. On je nesumnjivo najistaknutiji hrvatski kipar u XX. st. i jedan od rijetkih naših umjetnika čije je djelo u svoje vrijeme doživjelo svjetska priznanja. Zahvaljujući izvornoj snazi svoje nadarenosti, sposobnosti oblikovanja plastične materije i golemoj ustrajnosti s kojom je ostvario gotovo tisuću skulptura, M. ide u red najistaknutijih lik. stvaralaca prve pol. XX. st. Premda s bližim ili daljim prethodnicima nije imao neposrednih veza, djelovao je na uspostavljanje tradicije hrv. kiparstva modernoga doba; snažno je utjecao na svoje suvremenike i mlade kolege (T. Rosandić, M. Studin, D. Penić), te na kiparske početke mnogih kipara (F. Kršinić, A. Augustinčić, I. Lozica, kod Slovenaca na braću Kralj).

Prigodom brojnih istupanja na samostalnim ili skupnim izložbama u najvećim svjetskim kult. središtima u prva četiri desetljeća svoje umjetničke djelatnosti, M. je izazivao veliku pozornost i priznanja publike i kritike. U 50-im i 60-im godinama u svijetu, a djelomično i u zemlji, kritika je za nj pokazivala sve manje zanimanja. Tek u najnovije vrijeme, kada popušta isključivost zastupnika radikalnoga modernizma, stvaraju se uvjeti za nepristranu ocjenu I. Meštrovića kao kipara svjetskoga značaja. Velika retrospektivna izložba njegovih radova održana u povodu 100. godišnjice rođenja u Zagrebu 1983. navijestila je neminovnost pozitivne promjene u tome smjeru. Zbog nekih svojih teorija o umjetnosti i o poslanju vlastite umjetnosti, s kojima je istupao u mladosti, M. je bio izložen kritici s lijevih pozicija (M. Pijade, M. Krleža, A. Cesarec). Kritici je s istih pozicija bio izložen i zbog političkoga angažiranja o kojemu svjedoči u jednoj od svojih objavljenih knjiga (*Uspomene na političke ljude i događaje*, Zagreb 1969). God. 1952. poklonio je Hrvatskoj Galeriju Meštrović i Crikvine u Splitu, Atelje Meštrović u Zagrebu, obiteljsku grobnicu, crkvicu Presvetoga otkupitelja u Otavicama. God. 1991. kiparova je darovnica osnovana kao »Fundacija Ivana Meštrovića, Zagreb, Split, Otavice«. Pokopan je u obiteljskoj grobnici u Otavicama kraj Drniša.

BIBL.: Michelangelo, Nova Evropa, 1926, 9–10; *Umjetnikova ispovijest*, Jadranski dnevnik, 1935, 94; *Nekoliko uspomena na Rodina*, Hrvatski glasnik, 1939, 84; *Dennoch will ich hoffen*, Zürich 1943; *Uspomene na političke ljude i događaje*, Zagreb 1969.

LIT.: I. Kršnjavi, Pogled na razvoj hrvatske umjetnosti u moje doba, HK, 1905, 1. — Ivan Meštrović, A Monograph, London 1919. — K. Strajnić, Ivan Meštrović, Beograd 1919. — J. Strzygowski, Meštrovićevo mesto u razvoju svetske umetnosti, Nova Evropa, 1924, 1. — M. Krleža, O Ivanu Meštroviću, Književnik, 1928, 1. — R. Warnier, Mechtrovitch et ses oeuvres récentes, Gazette des Beaux-Arts (Paris), 1930, 814. — M. Čurčin, Ivan Meštrović, Zagreb 1933. — V. Molé, Ivan Meštrović, Kraków 1936. — Lj. Babić, Umjetnost kod Hrvata, Zagreb 1943. — N. L. Rice, H. H. Hilberry i E. S. Hilberry, The Sculpture of Ivan Meštrović, Syracuse 1948. — L. Schmeckebier, Ivan Meštrović, Sculptor and Patriot, Syracuse 1959. — Ž. Grum, Ivan Meštrović, Zagreb 1961. — Ž. Vidović, Meštrović i savremeni sukob skulptora s arhitektom, Sarajevo 1961. — B. Gagro, Nacrt za razmišljanje o Ivanu Meštroviću, Telegram, 25 I. 1965. — I. Tupicin, Ivan Meštrović, Moskva 1967. — M. Peić, Ivan Meštrović, u knjizi: Hrvatski umjetnici, Zagreb 1968. — D. Kečkemet, Ivan Meštrović, Zagreb 1970. — V. Barbić, Atelje Meštrović (katalog), Zagreb 1973. — B. Gagro, Hrvatska skulptura građanskog perioda, u katalogu: Jugoslovenska skulptura 1870–1950, Beograd 1975. — G. Udvaray i L. Vincze, Ivan Meštrović, Budapest 1975. — D. Kečkemet, Ivan Meštrović, Beograd 1983. — N. Šegvić, Ivan Meštrović i arhitektura, Arhitektura, 1983–1984, 187–188. — A. Adamec, Ivan Meštrović 1883–1962 (katalog), Beograd 1984. — B. Gagro, Ivan Meštrović, Zagreb 1987. — Građa za bibliografiju Ivana Meštrovića od 1899. do 1993, Zagreb 1993. B. Go.

MEŠTROVIĆ, Matko, povjesničar umjetnosti (Brna na Korčuli, 12. XI. 1933). Diplomirao na Filozofskome fakultetu u Zagrebu 1958, doktorirao